

J. Grimm si prizadeva dokazati, da so se po prelazi glasnika *p* v *k*, kateri prelaz se res v arjanskih jezikih nahaja, in glasnika *k* v *t*, kakoršno zméno tudi najdemo v indogermanskih jezikih, *) nastale oblike Taran, Thor, Perun, Kurun¹⁾ in geršk *Κεραυρος*, der Donnerkeil.

Vse to je res, al arjanski jezici imajo še drugo prav prikladno koreniko za razlago poznamovanj Taranis, Taran, Taranuk, Thor; in ta je tar = tarem, schlagen, brechen, poltern, in Taran toraj pomenjuje to, kar Perun, feriens, tundens, iciens, der treffende, schlagende, polternde, schallende.

Da so boga groma in bliska stari Slovani tudi pod imenom Taran častili, poterjuje napis na rhetranskem božanstvu: Taran, dalje lastne imena oseb in krajev Taran, Teran, Taranovo itd. (glej časopis Krok, II, 379).

Zloževnica slovenska: „Da bi te zadela Taran balta-sekira“ se torej ujema s slovaškimi: „Paromisko po njem! Paromova gula, strela, skala tē zabila! Parom tē trēstal!“ itd.

Pa kaj ima sekira v rokah boga groma in bliska opraviti?

Znano je, da bog groma in bliska ima kamen, kroglo, tako indiški Indra svoj ačman = akmen, po prestavi: kamen (glej Rigvéda I, 18, 1, 9.) litevski Perkunas svoj aszmū, nordiški Thor svoj hamar in gerški Zeus svoj akmon (Hesiod Theog. 722). — Al kako pride sekira v njegove roke? Ne samo špičasti kamen ačman, aszmu, akan, vokan²⁾ „die spitzige Felsenzacke“ je služil bogu bliska in groma v mitologiji indogermanskih narodov za poznamek bliska in groma, temoč tudi kij in kladvo „Keule und Hamer.“ To kladvo se je velelo pri Škandinavih mjölnir, od korenike mal, con-tundere, conterere, in po J. Grimmu odgovarja besedi mjölnir slov. mlnja, blisk, serbsk. munja, staročeski: m'ln', „quod conditur, quando cadit de coelo“, toraj: Donnerstein, Donnerhammer, Donnerkeil, (Mater Verbor s. v) primeri slovenski malj, Hammer, malin, melin, Mühle, prav za prav: conterens, contundens instrumentum, das Zermalmende, Zerbrechende, Zerschlagende.

Razun špicastega kamna, kamnenega kija in kamnenega malja, kladva najdemo blisk in grom v basenstvu arjanskih narodov simbolovana pod podobo sekire ali balte: Indiški Indra = Jupiter, Zeus, Thor, Thunnar, Perkun, Perun, Taran tolče oblačne velikane in stramore z orodjem drugan = drog, tudi vadžra „ein knottiger Stock.“ Tej besedi odgovarja po zvočnih ali glasniških postavah slov. bakla, baklača, ein knottiger Stock. Pa tudi sekiro mu pripisujejo. V Samavédi³⁾ stoji po Benfeyevi prestavi: „Der sonder allen Schluss sein Beil, bevor er

auf den Nacken (Vritras), schlägt, festmacht — der schätze-reiche — vielen Theure, und das gestumpfte wiederwezt.“

Tudi nordiški Thor¹⁾ kolje s sekiro velikane, in da jo je tudi slovanski Perkun — Taran imel, pričujejo povesti o Taran balti — sekiri.

„Taran balta — sekira“ je na enem kraji bila sekira, na drugem čekan ali čekič*) (Hammer). Orodje je toraj imelo križevo podobo, zato kranjska pri-slovica: „Križem baltič“, katero nam je naš slavni Po-ženčan priobčil.

Tudi orodje nordiškega Thora imenovano mjölnir je imelo križevo podobo.²⁾ Sekira je toraj bila po-svečeno orodje, in sadaj zapopadamo, zakaj so bile imena CEPIN, TAPVR, TAPON, ktere nahajamo na no-renskih rimsko-slovenskih kamnih, tako omiljene.

(Dalje sledi.)

Iz potne bisage.

Prijazni dopisi do strica Bercka Dragana v Verbovcu.

Kar smo potovaje vidili, je dosti lože drugim povedati, kakor to, kar smo si potovaje mislili.
Arthur Schopenhauer.

I. Pismo.

Dragi stric Bercko!

Ker ste me želeli pri sebi imeti dva cela mesca, da bi prav po domače kremljala o starih boljših časih, sem se že napotil proti iztoku v blaženi Verbovec, — al baba Vida me je gnala proti jugu.

Saj se še, dragi stric, dobro spomnite babe Vide. Babica Magda je nama večkrat pravila o njej, da, kadar je še ona živela, je bilo malo bolnih, ker Vida je ozdravila vsakega; ona je nek poznala vsako zel in vsako štupo, vedila je več kakor vsi homeo- in alopatkarji. Baba Vida pa je pobegnula daleč na nek morsk otok, ko so ljudje začeli juho srebati, piščance pražiti, kavo piti, — in zato je toliko bolezin sedaj od počasnega volčeca, kateri postopaje napenja, do berze kolere, ktera človeku skoro ne dá časa, da bi si culico zvezal za pot prek božjega stolca k starim očakom.

Baba Vida je ozdravljala vse le z vodo; zato sem tudi jaz se podal k bistri Savini. „Kaj tudi Ti si bolan, dragi moj unučič?“ — bote Vi, preljubi moj striček Bercko, žalostno me prašali. Da, da! bolan sem, hudo bolan, in sicer me boli serce zavoljo napak devetnajstega stoletja, boli me glava od samega premišljevanja čez veliko zgubo starih dobrih časov. „Glejte starokopitneža!“ — bote mi oponašali. — Oj staro kopito, da bi te še imel, na katerem mi je črevljar perve škornje napravil. Kako močno so stare škornje držale in kljubovale mokroti in blatu in — kak dober kup so bile!

Pa pustimo tožbe, — saj slavni pesnik poje:

Wir leben! unser sind die Stunden!

Und — der Lebende hat Recht.

Perve dni mesca horvatskega kolovoza sem se podal tudi jaz, dragi stric, na kolovoz in sicer železni. Bistri černko z imenom „Triglav“ me je peljal proti stari Celeji. Herzal je veselo in žvižgal si kakor Talijan, kadar na suhi polenti ima še želvo, — saj je vlekel slavno dete verbovsko.

Na železnici človek hitro dalje pride, pa si tudi hitro dosti skusi. Posebno človeka zdravih jeter veselí družba, v kateri se peljá. Meni nasproti je sedel visokoučeni profesor rimskih pandektov. Visoko čelo in velike očalnice kakor plužne kolesca (stric! le malo manjše so bile), so pričale, da je ta mož važen ud v republiki učenih. Berž ko zine, mu poznam hitro po kljunu, da je iz dežele intelligencie, kjer žolti pesek valja slavna reka, iz ktere mi

¹⁾ „Zeitschrift für deutsche Mythologie“ II, 296. III, 105 itd.

*) Besedo čekan, čekič, der Hammer, poznamo še na Štirskem, tudi Horvati jo imajo, Rusi pa čehonja = zabijanka.

²⁾ „Heimskringla, Hakonar Godasaga“ XVIII.

*) Benfey v svojem „Griech. Wurzellex.“ Pott v svojih „Etym. Forsch.“ Bopp v svoji „Vergl. Gramm.“, in drugi učeni jezikoslovci so več takošnih besed na svitlo spravili, kjer se *k* zmenjuje s *p*; primeri vediško: aču, konj, nemšk. ehū, kelt. ehū, italški epus, zato epona, konjska boginja, gerški *πυραμος* = *κρυαμος*, česki: kaprad, křepelka, slov. pra-prot, prepelka, kroz in proz, přez, polsk. kien, slov. pěn truncus, slovašk. klzki slov. sklizki in plzki, lat. jecur in slov. jetra, slov. cipote in cikote, die Schien-beine, zato horvatski cipelar = črevljar. V kranjskem narečji se najde tudi zmena glasnikov *b* in *g*. Večidel čuješ iga za iba, die Palmweide, primeri *βοῦς*, bos, in sansk. gô, gaus, sansk. dživ in giv in gerško *βίος* itd. Kakor se zmenjujeta glasnika *t* in *k*, tako tudi *d* in *g* primeri dlbok in glbok, dletva in gletva, dnarje in gnarje, dnešnji in gnešnji.

¹⁾ Beri izverstni spis J. Grimmov: „Ueber die Namen des Donners“. Berlin 1857, bei Dümmler str. 8 itd. ²⁾ O gromskem kamnu, gromski skali glej moj gori omenjeni spis: „Ueber den Gott Jarmog“, dalje J. Grimm „Mythol.“ stran 164. 1174. ³⁾ Samaveda ed. Benfey I, 3, 2, 1, 2.

Verbovčani nismo še pili. Stric! ali veste: katero reko menim? — Ne Donave, — ta iz Švabskega teče, in prebivavci te dežele slujejo kakor mi Verbovčani po svetu, — ne Veltave, akoravno je tudi zemlja, skoz katero Veltava teče, „ein Kalifornien an Intelligenz“, — ne tudi Ljubljane, akoravno tudi ob njenih bregovih živijo prebrisane glave; — reka, katero jaz mislim, je ona, kraj katere stoji slavno mesto, kterelega Bog obvaruj od zadej pogledati ali pa z visokega turna, v katerem stanujejo gostoljubni prebivavci in kjer prislovica velja „Eine jut jebratene Jans ist ene jute Jabe Jottes.“

Moj nasprotnik je večkrat jeknil in se pogostoma za litke lovil. Poznal sem hitro, da ga putika martra. Malopridni ljudi pravijo, da „putiko“ narejajo: Venus, Frigus, Bacchus. Al to ni res. Moj tovarš je še živel v brezakonskem stanu, in je bil ud slavnega berolinskega „Tugendbunda“; tudi je imel lep medvedov kožuh, kateri ga je varoval zime; tudi je le edino pivo (ol) serkal; — neusmiljene „putike“ mu nič drugega ni naredilo, kakor da si je preveč glavo belil z „principia juris romani“ in je preveč podnevi in ponoči stikoval po plesnivih folijantih. Dunajski zdravniki so mu svetovali, naj gré v krapinske toplice. Tudi jaz sem mu hvalil Krapino. Krapina „for ewer“ v mukah „putike“! — mu rečem. Al moj tovarš strepeče vsakokrat pri imenu „Krapina.“

„Tam v družbi možkih in žensk kopati se in spati, jaz, kateri sem vse svoje žive dni samši spati vaje in še komara in mušice zraven sebe ne terpim — to ni mogoče! Ti nesrečni Horvati! — Da bi Krapina na Nemškem stala, kakošne palače bi se že vzdigovale prek čez najvišje hribe, — al na Horvaškem: „keine Civilisation, kein Fortschritt, kein Comfort — o juter Jott, diese unglückselige Nation!“

Kaj pa da! — mu rečem: „Ein kleines Land mit grossen Verlegenheiten“; vendar mu svetujem zavolj presnete „putike“, naj le hrabrega serca potuje v Krapino.

Pri Polčanih sva se ločila, — on je šel v toplice — jaz pa v studenice.

Berolinsko narečje mi, kateri govorimo „österreichisch-deutsch“ težko razumemo, zato sem vesel bil, da v Polčanah dobim vés drug vis-à-vis. Mislil sem si, sedaj mi ne bode treba tako zlo ušes nategovati; moj dedek je morebiti kakšen Štajerc s svojim težkim „Sterztemperamentom“, kateri ni tako radoveden kakor so Berolinci, — al ko „ach, lieber juter Jott“ zdihne, vidim spet, da sem prišel le iz dežja pod kap. Možicelj moj je bil srednje postave; lice je bilo rujave barve, kakor jabelka, ktere mi Slovenci imenujemo kosmače. Plešasto glavo mu je pokrivala — mastna baroka, čelo pa je bilo nabrano kakor — ogerske čizme; dolge cipote (noge) niso še znale nič od „putike“. Moj možicelj je imel le prebogato matico ljubeznjivosti do zalega dekleta, katero je poleg njega sedelo. Lice deklično pa je bilo pokrito z zelenim velom (šlarom) in tako ni bilo mogoče spoznati nje značaja národnega. „Ich wusste nicht woher sie kam.“

„Vi, gospodine, pridete iz Slatine (Rhoitsch-a)?“ — nagovorim mastno baroko — „kakošno je tam življenje?“ — „Slabo, meršavo, o Kissingen, o Wiesbaden! — in kaj je krivo vseh teh pomanjkljivost, weil Sauerbrunn nicht liegen thut in Deutschland.“ — Tù imaš spet antipatetkarja Slovincov — si mislim in hitro iz žepa potegnem zemljovid ter mu pokažem, da „Deutschland“ sega do Tersta, in verh tega mu še poterdim, da posestniki „Kisele vode“ so terdi Nemci. Vendar ni še hotel z menoj zadovoljen biti.

Potem začne grajati, da na Štajarskem nimajo nikakoršne „Gartenkultur.“ Še le ko mu pokažem njive polne zelja, je omolknil.

Sedaj se oglasi tudi Evina hčerka. Mislil sem, da je tudi kerščena na bregu modre reke, — al goljufal sem se; mlado dete je bilo iz bele Ljubljane, iz mesta, o katerem

se še jezikoslovci prepirajo: ali ima ime njeno po „ljubem“ ali pa po „lubu“ svoj početek.

Nemščina, katero je tolkla, je bila pol berolinska pol ljubljanska, kakor jo govorijo stanovavci v onem koncu mile Ljubljane, ktere dražijo s „podkovanim karfom.“ To storijo železnice — sem si mislil — da iz Krakova se lahko pride v Berolin, in da mlada Krakovčanka bode v kratkem času zaročnica starega Brandenburgarja — z mastno baroko.

„Slišijo, frajlca! — nagovorim jaz svojo ljubo rojakinjo — Vi ste ja Kranjica?“ Res, da sem — mi prav prijazno odgovori. „Morebiti so to Vaš ujic?“ „O Bog obvar’ — moj mož bo kmali; sedaj potujeva na Laško, in berž ko prideva domú, bode poroka.“ Beseda dá besedo. In tako dalje vprašam dekle slovensko, kako se je soznanila z starim Brandenburgarom? „Vidijo, gospod, to je bilo tako-le: Jaz sem v Baden-u poleg Dunaja bila štubenmadel, moj gospod pa tamkej v toplicah, — in tako sva se soznanila.“

Vi, dragi moj stric, veste, da jaz rad podučujem; zato sem mlademu dekletu tudi dajal nauk čez nauk, naj dobro premisli, preden kaj takošnega stori in se poroči s ptujim in že tako starim človekom.

Starec Brandenburgarski je spoznal iz mojega terdnega glasa in mahanja rok, da mu strežem po njegovem plenu. Vés nevoljen zareži: „Was reden sie da so lanje? Was is das für ene Sprache?“ Ljuba zaročnica mu odgovori: „Es ist eine krainerische; sie gleicht der slavischen.“ — Starec je bil zadovoljen, pa tudi jaz, da je železni konjič zaherzal v stari Celeji, ker bal sem se na kopnem dobiti — morsko bolezen. Moj Brandenburgar se je spet začel na smeh proti meni deržati, ko se poslovim, in smehljal se je tudi proti svoji zaročnici; jaz pa, dragi moj stric, sem iz voza stopivši na glas mermral z Hamletom: „that one may smile, and smile, and be a villain. (Nekteri ljudje se znajo na smeh deržati in smejeti, čeravno so malopridneži.)“

Da ste mi zdravi, dragi stric Bercko! Slava Verbovcu!
Ne pozabite svojega unučiča
Vicka.

Spominki na Dolensko.

Kakor si spehano in onemoglo truplo želi krepčavne hrane pa sladkega počitka, tako tudi duh naš po dolgem trudu hrepení po oddihu, da bi se nekoliko okrepčal in oživil za novo delo. Kako bi pač človek tudi izhajati mogel, ako bi neprenehoma vprežen bil ko črna živina! Dosti prezgodaj bi mogel v kertovo deželo.

Kdor si hoče duha izvedriti, naj prime za romarsko palico in naj gré po svetu — je že stara beseda. In ta je tudi moje vodilo. Kdor pa ne more v Rim, si izbere bližnjo pot, in ker pravi domača pesemca, da

„Vse drugač Dolencom solnce sije“,
sem se lani namenil, ogledati nekoliko dolensko stran in prepričati se, je li res to ali ne, kar nam pesemca pravi. Do tje, kamor nas Potočnikova „Dolenska“ vabi, ki veli:

„Pridi na brod
Kerški s Triglava!“

tabart ravno nisem bil prišel, vendar pa sem preživel pod milim dolenskim podnebjem mnogo prijetnih ur, tudi sem marsikaj vidil in slišal, kar bi tudi častitim našim bravcom utegnulo mikavno biti. Tedaj — pero v roke! —

Zapustivši postrežno Žvokeljnovo gostivnico na nekdanjem „Pergarši“ sem jo udaril popoldne iz Ljubljane. Škoda, da so mi črni oblaki veselo potovanje enmalo grenili; saj to vsak vé, da dež ni ravno prijeten popoten tovarš. Pretresel sem se bil dobro skozi mesto in grudaste ulice sv. Florjana. Pod zvonarjem se mi že odpre pogled na blizo 4 štirj. milje obširno ljubljansko močvirje ali „mah“ — kakor mu tukaj pravijo — in na bližnje goré. Takraj cesarskega prekopa, kateri je najočitniši spričevavec posebne